

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра статистики

Допущено до захисту

Завідувач кафедри _____

к.е.н., професор Підгорний А. З.

“10” січня 2017 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

на здобуття

освітньо-кваліфікаційного рівня магістра

зі спеціальності 8.03050601 “**Прикладна статистика**”

за магістерською програмою

“Статистичні методи аналізу та прогнозування соціально-економічних процесів”

з теми:

СТАТИСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ

Виконавець:

студентка VI курсу

обліково-економічного факультету

Шапа О. О. _____

(підпис)

Науковий керівник:

к.е.н., доцент Милашко О. Г.

(підпис)

Одеса 2017

АНОТАЦІЯ

Предметом дослідження є теоретичні, методологічні та організаційні аспекти проведення статистичного аналізу туристичних потоків. Об'єктом дослідження є соціально-економічні явища і процеси, що відбуваються на ринку туристичних послуг.

Мета дипломної роботи полягає в статистичному дослідженні туристичної сфери, як особливого виду економічної діяльності та основних тенденцій розвитку міжнародного туризму.

Завданнями роботи є огляд сучасного стану і розвитку світового туризму; аналіз динаміки туристичних потоків в Україні та в усьому світі; статистичний аналіз міжнародних туристичних прибуттів та надходжень від сфери туризму; проведення факторного аналізу розвитку туризму в Україні та прогнозування розвитку туристичної сфери в країні.

За результатами дослідження виділено основні фактори, що стримують розвиток туризму, побудовано моделі розвитку туризму в Україні та зроблено прогноз на наступні роки. Одержані результати можуть бути використані в статистичному аналізі ринку туристичних послуг для прийняття ефективних управлінських рішень та побудови нових трендових моделей прогнозування попиту, пропозиції та збалансованості ринку.

Рік виконання дипломної роботи – 2016р.

Рік захисту роботи – 2017р.

Ключові слова: міжнародний туризм, в'їздний і виїзний туризм, туристичний потік, туристичні витрати, туристичні прибуття, суб'єкти туристичної діяльності, кореляційно-регресійний аналіз, прямий вклад туризму у ВВП, державні видатки, середня ціна путівки.

Дипломна робота складається із введення, трьох глав, висновку, списку використаної літератури та п'яти додатків. Дані викладені в 13 електронних таблицях та зображені на 17 графіках. Список використаних джерел літератури містить 54 найменування.

З М І С Т

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТАТИСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ СФЕРИ ТУРИЗМУ.....	8
1.1 Основні поняття і категорії статистики туризму.....	8
1.2 Методологічні основи вивчення статистики туризму.....	15
1.3 Особливості дослідження статистики туристичних потоків.....	22
1.4 Сучасні тенденції та фактори розвитку туристичної галузі.....	27
РОЗДІЛ 2. СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ СВІТОВОГО ТА УКРАЇНСЬКОГО РИНКУ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ	34
2.1 Статистичний аналіз міжнародних туристичних прибуттів.....	34
2.2 Статистичний аналіз міжнародних надходжень від сфери туризму.....	38
2.3 Вивчення динаміки туристичних потоків в Україні.....	41
2.4 Оцінювання стану і динаміки в'їзного і виїзного туризму в Україні.....	47
2.5 Статистичне дослідження структури і динаміки туристичних витрат.....	52
РОЗДІЛ 3. МОДЕЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	56
3.1 Загальна характеристика та аналіз діяльності суб'єктів туристичної діяльності.....	56
3.2 Оцінка впливу факторів на обсяг прямого внеску туризму у ВВП.....	65
3.3 Оцінка впливу факторів на розвиток в'їзного і виїзного туризму.....	70
ВИСНОВКИ.....	76
Список використаних джерел.....	79
Додатки.....	84

ВСТУП

Актуальність теми визначається роллю туризму у світовій економіці в цілому та у економіці України.

У наш час туризм є одним із провідних і найбільш динамічних галузей світової економіки. За свої швидкі темпи росту туризм визнаний "економічним феноменом ХХ сторіччя".

У багатьох країнах туризм відіграє важливу роль у формуванні валового внутрішнього продукту, створенні додаткових робочих місць і забезпеченні зайнятості населення, а також активізації зовнішньоторговельного балансу. Він впливає на такі ключові галузі економіки, як транспорт і зв'язок, будівництво, сільське господарство, виробництво товарів народного споживання та ін., тобто виступає каталізатором соціально-економічного розвитку. У свою чергу, на розвиток туризму впливає сукупність різних факторів: демографічних, природно-географічних, соціально-економічних, історичних, релігійних і політико-правових.

На розвиток туризму впливають: науково-технічний прогрес, підвищення якості життя, збільшення тривалості вільного часу, економічна й політична стабільність і інші фактори. [33, с.52]

Туризм як галузь економіки в значній мірі впливає на розвиток і вдосконалювання інфраструктури міст, створює додаткові робочі місця, сприяє захисту навколишнього середовища й поліпшенню екологічної обстановки.

Туризм для країни — це, насамперед, генератор додаткових прибутків населення, органів місцевого самоврядування та регіонів. Це ефективний швидкий інструмент соціально-економічного розвитку, який не потребує занадто обтяжливих витрат. [35]

Сьогодні туризм виступає важливою частиною світової економіки. За даними Міжнародної туристичної організації частка туризму в світовому ВВП становить близько 9% та близько 30% в світовому експорті послуг та 6% від обсягів світової торгівлі. [46]

«В умовах нинішньої економічної невизначеності туризм є одним з небагатьох секторів економіки у світі, який активно розвивається, стимулює економічний прогрес як у країнах, що розвиваються, так і розвинених країнах і, що ще більш важливо, створює такі необхідні робочі місця» - заявив Генеральний секретар UNWTO Талеб Ріфаї». [51, с.4]

Таким чином, туризм перетворюється на одну з пріоритетних сфер в світовій економіці, що спричиняє як розвиток окремих галузей, так і соціально-економічний розвиток цілих країн. В деяких країнах туристична галузь формує більшу частину національного багатства держави. [42]

Для України туризм є одним з найперспективніших галузевих напрямків активізації економічного розвитку. На сьогодні розвиток туристичного комплексу є надзвичайно актуальним, оскільки тісно пов'язаний з функціонуванням таких сфер економіки, як: будівництво, транспорт, сільське господарство, легка та важка промисловість, зв'язок, комунальне господарство, культура тощо.

Україна має все необхідне для розвитку туристичної індустрії: унікальні туристично-рекреаційні ресурси, природні умови, історико-культурну спадщину, матеріальні та людські ресурси. [29]

Великий туристичний потенціал України при правильному його використанні може забезпечити швидкий розвиток ринку туристичних послуг в країні, а отже, отримання значних валютних надходжень, нарощування доходів бюджетів, розвиток виробництва споживчих товарів, підвищення рівня життя населення.

Однак, Україна використовує лише одну третину туристичного потенціалу, яким володіє. В 2015 році в загальному обсязі ВВП України надходження від сфери туризму займали 2%. Основними перепонами на шляху до розвитку туристичного сектору в Україні сьогодні є переважно чинники управлінського, економічного, екологічного, соціального та культурного характеру. [41]

Україна є об'єктом інтересу західних туристів, але відсутність належної інфраструктури стримує інтенсивний розвиток туристичної індустрії в країні. [25, с.66]

Питання розвитку туризму були висвітлені у роботах багатьох вчених, серед яких: Школа М.І., Ореховська Т.М., Корольчук О.П., Кифяк В.Ф., Гура Н.О, Бутирська І.В., Бурдяк О.М., Гут Л.В., Полянко В.В., Мальський М.П., Худо В.В., Цибух В.І. та інші.

Незважаючи на значну увагу до проблем розвитку міжнародного туристичного ринку майже відсутні дослідження, здатні обґрунтувати модель, яка б достатньо точно описувала стан туристичної галузі в Україні. Також, потребують обґрунтування показники, що сприяють та стримують розвиток сектора подорожей і туризму в Україні.

Метою дипломної роботи є статистичне дослідження туристичної сфери, як особливого виду економічної діяльності та основних тенденцій розвитку міжнародного туризму.

Для досягнення мети необхідним є постановка й рішення наступних завдань:

- визначення туризму як специфічної області діяльності і як об'єкта статистичного вивчення, його ролі у світовій економіці;
- огляд розвитку світового туризму, сучасний стан статистики світового туризму;
- вивчення системи показників статистики світового туризму;
- аналіз динаміки туристичних потоків в Україні та в усьому світі;
- статистичний аналіз міжнародних туристичних прибуттів та надходжень від сфери туризму;
- з'ясування стану і динаміки в'їзного і виїзного туризму в Україні;
- оцінка структури і динаміки туристичних витрат в Україні;
- проведення кореляційно-регресійного аналізу розвитку туризму в Україні;
- прогнозування розвитку туристичної сфери в Україні.

Об'єктом дослідження є статистичні дані туристичної сфери в Україні та у світі. Предмет дослідження – туристичні потоки в Україні і світі, а також надходження від туристичної галузі.

В розрахунках використовуються наступні статистичні методи та прийоми:

- аналітичні;
- порівняльні;
- діалектичні;
- метод графічних зображень;
- методи показників ряду динаміки;
- кореляційно-регресійний аналіз.

Теоретичною та методологічною базою дослідження стали наукові праці вітчизняних та закордонних вчених, періодичні видання, дані офіційних статистичних збірників, електронні ресурси офіційних сайтів Державної служби статистики, Комісії ООН, Всесвітньої туристичної організації та інші ресурси.

ВИСНОВКИ

В дипломній роботі був зроблений аналіз основних показників туристичної сфери в Україні та у світі за 2004-2015рр., а також проведено кореляційно-регресійний аналіз та побудовані моделі розвитку туристичної галузі в Україні.

За результатами аналізу структури і динаміки міжнародних туристичних потоків, необхідно відмітити, що серед п'яти регіонів, найбільшу долю як в обсягах туристичних відвідувань, так і в доходах від туризму займає Європейський регіон (відповідно 51,2% та 35,8%). Однак, за останні десять років швидкими темпами розвиваються нові туристичні регіони: Азійсько-Тихоокеанський, Африканський, Близькосхідний, по яких середні темпи росту кількості відвідувань та доходів від туризму більші, ніж середньосвітові.

Проаналізувавши динаміку і структуру туристичних потоків в Україні, можна зробити висновок, що в Україні за останні два роки розвиток в'їзного, так і виїзного туризму значно загальмувався. Так, у 2015 році порівняно з 2013 роком обсяг виїзного потоку знизився на 2,6%, а в'їзного скоротився на 49,6%.

В структурі туристичних потоків найбільшу долю займає виїзний та внутрішній туризм. Більшість туристів подорожує до сусідніх країн та приїжджають до України із сусідніх країн (Польща, Російська Федерація, Угорщина, Білорусь, Словаччина, Туреччина, Молдова) і переважно з приватною ціллю.

Слід зазначити, що за період 2010-2013рр. туристичні витрати збільшувались у зв'язку з ростом кількості туристів, однак, у 2014 році відбулось значне зниження туристичних витрат як по в'їзному туризму, так і виїзному. В структурі витрат відмічається значне перевищення туристичних витрат на саму подорож.

Отримані результати кореляційно-регресійного аналізу розвитку туристичної галузі в Україні дозволили виявити, що:

- резервами збільшення обсягу прямого внеску туризму у ВВП є збільшення кількості іноземних туристів та обсягу державних видатків на

розвиток туризму, при чому більший вплив надає перший фактор – кількість іноземних туристів;

- найзначнішими резервами збільшення кількості в'їзних туристів пов'язані із збільшенням кількості готелів та аналогічних засобів розміщення і підвищенням якості обслуговування;

- при дослідженні розвитку виїзного туризму, обрані нами фактори, які є суттєвими для аналізу в багатьох країнах світу, в Україні не дають загальної картини стану і розвитку виїзного туризму.

З проведеного нами дослідження можемо зробити висновок, що статистичне моделювання є атрибутом системи управління туризмом, а на основі його активного застосування в статистичному аналізі ринку туристичних послуг можна прийняти ефективні управлінські рішення. Подальші дослідження необхідно пов'язати з визначенням трендових моделей, які описуватимуть сучасні тенденції розвитку основних параметрів національного ринку туристичних послуг і дозволятимуть здійснити прогнозування попиту, пропозиції та збалансованості ринку.

Туристична сфера дуже динамічна галузь економіки і ступінь її розвитку залежить від багатьох чинників. [45]

Україна має всі об'єктивні передумови для інтенсивного розвитку в'їзного та виїзного туризму. Маючи вигідне геополітичне розміщення, Україна володіє великим туристично-рекреаційним потенціалом, сприятливим кліматом, культурно-історичними пам'ятками світового рівня та туристичною індустрією, яка швидко розвивається.

Заохочуючи іноземних туристів, варто пам'ятати, що це, насамперед, великий дохід для країни: чим більше вони витрачають грошей у країні, яка їх приймає, тим краще для економіки цієї країни, тим вищим буде її національний дохід. [32]

Однак, на сьогоднішній день розвиток туризму залишається поза ключових пріоритетів держави і бізнесу, а предметні зусилля, такі як

проведення фінальної частини чемпіонату Європи з футболу Євро2012, поки що призвели лише до відновлення колишніх позицій.

До основних пріоритетних напрямків державної політики розвитку туризму відносяться:

- удосконалення правових засад регулювання туристичних відносин;
- становлення туристичного бізнесу як високорентабельної галузі економіки;
- заохочення національних та іноземних інвестицій у розвиток індустрії туризму та створення нових робочих місць;
- сприяння розвитку в'їзного та внутрішнього, сільського та зеленого туризму;
- розширення міжнародного співробітництва у сфері туристичної діяльності та утвердження України на світовому туристичному ринку;
- гармонізація законодавства України про туризм до світових вимог;
- створення нормативної бази функціонування систем стандартизації та сертифікації робіт і послуг в туристичному бізнесі.

Подальший розвиток туристичної індустрії має ґрунтуватися на нових механізмах господарювання, ефективних організаційно-управлінських структурах, економічній свободі туризму, що в умовах вільної конкуренції забезпечить насичення ринку високоякісними послугами і сприятиме соціально-економічному розвитку країни. [38]

Список використаних джерел

1. Закон України «Про туризм» // [Електронний ресурс]: режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>
2. Міжнародні рекомендації зі статистики туризму, 2008р. // Організація Об'єднаних Націй. [Електронний ресурс]. – режим доступу: http://unstats.un.org/unsd/publication/SeriesM/Seriesm_83rev1r.pdf
3. Методологічні положення зі статистики туризму / Наказ Державної служби статистики України 23.12.2011 р. № 372. [Електронний ресурс]. – режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Статистичний щорічник України за 2015 рік. – К., 2016. – 574 с.
5. Туристична діяльність в Україні в 2015 році. Статистичний бюлетень. – К., 2016. – 76 с.
6. Александрова А.Ю. Международный туризм. Учебник. – М.: Аспект Пресс, 2002. – 470 с.
7. Гельман В.Я. Статистика туризма: учебник для студ. высш. учеб. заведений / В.Я.Гельман. — М. : Издательский центр «Академия», 2010. — 336с.
8. Гонтаржевська Л.І. Ринок туристичних послуг в Україні. Навчальний посібник. – Донецьк: Східний видавничий дім, 2008. – 180 с.
9. Дядечко Л. П. Економіка туристичного бізнесу – К.: Центр учбової літератури, 2007. - 224 с.
10. Зорин И.В., Каверина Т.П., Квартальнов В.А. Туризм как вид деятельности. Учебник. – М.: Финансы и статистика, 2005. – 288 с.
11. Квартальнов В. Туризм: Учебник. Российская международная академия туризма. – М.: Финансы и статистика, 2009. – 314 с.
12. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. - Чернівці: Зелена Буковина, 2003. - 312 с.
13. Мальська М. П., Антонюк Н. В., Ганич Н. М. Міжнародний туризм і сфера послуг: підручник. – Київ: Знання, 2008. – 661 с.

14. Мальська М.П., Худо В.В., Цибух В.І. Основи туристичного бізнесу: навчальний посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2004. - 272 с.
15. Милашко О.Г. Статистика туризму: навчальний посібник. – Одеса: ОДЕУ, ротاپронт, 2010. – 168 с.
16. Підгорний А. З. Міжнародна статистика : навчальний посібник / А. З. Підгорний, О. Г. Милашко, О. П. Русєва. – Одеса : ОНЕУ, 2012. – 162 с.
17. Підгорний А. З. Статистика туризму: навчальний посібник А. З. Підгорний, О. Г. Милашко. – Одеса: ОНЕУ, 2014. – 204с.
18. Пуцентейло П. Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємства: [навчальний посібник] - К. : Центр учбової літератури, 2007. – 344 с.
19. Туристична діяльність в Україні у 2014 році: стат. зб. / Державна служба статистики України. – К., 2015. – 76 с.
20. Бабіна Н.І. Аналіз рейтингу конкурентоспроможності країн у галузі міжнародного туризму // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – №3, с. 33-38.
21. Безуглий І. В. Фактори інноваційного розвитку рекреаційно-туристичної сфери // Економіка. Управління. Інновації. – 2014. - №2, с. 23-28.
22. Величко В.В. Дослідження факторів розвитку туристської індустрії України // Комунальне господарство міст. – 2012. – №102, с.470-475.
23. Воронін І. М. Аналіз ринку в'їзного / виїзного туризму України // Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. Серія: Географічні науки. – 2012. – Т.25 (64), №4, с.62-69.
24. Грабовенська С. П. Сучасний стан і тенденції розвитку туристичної галузі України // Молодий вчений. – 2016. – №8, с. 15-18.
25. Давидюк И.В. Рынок туристических услуг в Украине: состояние и перспективы развития // Торговля і ринок України. – 2013. – №35, с. 64-72.
26. Кальченко О. М. Оцінка впливу факторів розвитку підприємств туристичної сфери // Науковий вісник ЧДІУУ. – 2013. - №3, с. 94-101.

27. Кармелюк Г. Економіко-математичне моделювання туристичної галузі України / Г. Кармелюк // Галицький економічний вісник. – 2012. – № 2, с. 62-70.
28. Козловский Р. Въездной туризм – 2010: итог положительный // Украинский туризм. – 2011. – №2, с. 22-24.
29. Кожухівська Р. Б. Туризм в Україні: стан, фактори та перспективи розвитку // Інноваційна економіка. – 2012. – №3 с. 43-49.
30. Колесник О. О. Інформаційне забезпечення статистичного аналізу стану та розвитку туризму // Вісник ЖДТУ. – 2010. – №2, с. 339-341.
31. Колесник О. О. Кореляційно-регресійне моделювання розвитку ринку туристичних послуг в Україні // Вісник ЖДТУ. – 2011. – №2, с. 38-40.
32. Мартинюк Л. В. Статистичний аналіз у системі прийняття ефективних управлінських рішень у туризмі // Статистика України. – 2013. – № 2, с. 56-60.
33. Пестерева А. Основные тенденции туррынка 2011 // Турбизнес. – 2011. – №1-2 (43-44), с. 52-56.
34. Самойлов Ю. Выездные потоки возрастают // Украинский туризм. – 2012. – №2, с. 24-25.
35. Суходуб В. С. Роль міжнародного туризму в економічному розвитку країн світу // Міжнародні економічні відносини. – 2007. – №12, с. 245-251.
36. Трохимець О.І. Розвиток туризму в Україні та його стратегічне значення для національної економіки // науково-виробничий журнал «Держава та регіони». – 2012 –№ 3, с. 62 – 67.
37. Турпотоки: возвращаемся к докризисным объемам // Украинский туризм. – 2011. – №4, с. 69.
38. Алексеева Н.Ф. Дринь О.Я. Дослідження туристичних потоків в Україні // [Електроний ресурс]: режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=75546>

39. Аналітична довідка про роботу туроператорів та турагентів / Державне агентство України з туризму і курортів // [Електронний ресурс]: режим доступу:

<http://www.tourism.gov.ua>.

40. Всесвітня туристична організація // [Електронний ресурс]: режим доступу:

<http://www2.unwto.org/>

41. Горіна Г.О. Конкуреноспроможність сектору подорожей і туризму України на міжнародному туристичному ринку // [Електронний ресурс]: режим доступу:

<http://jbsec.donnu.edu.ua/index>

42. Державне агентство України з туризму і курортів // [Електронний ресурс]: режим доступу:

<http://www.tourism.gov.ua>

43. Державна служба статистики // [Електронний ресурс]: режим доступу:

<http://www.ukrstat.gov.ua>

44. Заячківська Г. Індекс конкурентоспроможності України у сфері подорожей і туризму // [Електронний ресурс]: режим доступу:

http://econa.at.ua/Vypusk_7/zayachkovska.pdf

45. Міністерство культури і туризму України «Проблеми та перспективи розвитку туризму в Україні на сучасному етапі» // [Електронний ресурс]: режим доступу:

<http://mincult.kmu.gov.ua>

46. Статистичні дані ООН // [Електронний ресурс]: режим доступу:

<http://data.un.org/>

47. Тропина Е. А. Особенности управления негативными факторами современного туризма // [Електронний ресурс]: режим доступу:

http://tourlib.net/statti_tourism/tropina2.htm

48. Чернобай Л.І., Кулиняк І.Я. Суб'єкти туроператорської та турагентської діяльності: сутність і класифікація // [Електронний ресурс]: режим доступу:

http://tourlib.net/statti_ukr/chernobaj.htm

49. Travel & Tourism Economic Impact 2015 Ukraine / World Travel & Tourism Council. – London, 2015. – 24 с.

50. Travel and Tourism Competitiveness Report 2015 // [Electronic resource]. – Mode of access :

http://www3.weforum.org/docs/TT15/WEF_Global_Travel&Tourism_Report_2015.pdf

51. UNWTO Tourism Highlights, 2016 Edition // [Electronic resource]. – Mode of access :

<http://www.wttc.org>

52. World Economic Forum // [Electronic resource]. – Mode of access :
<https://www.weforum.org/>

53. World Tourism Organization // [Electronic resource]. – Mode of access :
<http://www2.unwto.org/>

54. Working Together in Europe – A Shared Leadership. World Tourism Organization, 2014 // [Electronic resource]. Mode of access:

http://cf.cdn.unwto.org/sites/all/files/pdf/working_together_in_europe-a_shared_leadership.pdf